

RAHAPELIONGELMA VOI JOHTAA VÄÄRINKÄYTÖKSEEN TYÖPAIKALLA

Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry selvitti Sisäiset tarkastajat ry:n kanssa keväällä 2015, minkälaisesta ilmiöstä rahapeliongelmasa voisi tarkastusalan ammattilaisten näkökulmasta olla kyse. Selvityksessä tarkasteltiin, ovatko tarkastusalan ammattilaiset havainneet työssään ongelmalliseen rahapelaamiseen liittyviä taloudellisia väärinkäytöspauksia. Taloudellisilla väärinkäytöksillä tarkoitetaan tässä yhteydessä varkauksia, kavalluksia tai petoksia, joiden taustalla ongelmallisen rahapelaamisen on tunnistettu vaikuttavan.

Selvitykseen vastasi 53 tarkastusalan ammattilaista. Noin puolet vastaajista ilmoitti havainneensa rahapelaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä suomalaisilla työpaikoilla.

Rahapeliongelma heijastuu töihin

Noin 124 000 suomalaisella on rahapeliongelma. Ongelmallinen rahapelaaminen vaikuttaa kielteisesti pelaajan ajatuksiin, mielialaan, toimintaan, talouteen ja terveyteen. Suomessa yli puolet rahapeliongelman vuoksi hoitoon hakeutuvista käy töissä. Työntekijän arjessa peliongelma voi näkyä työtehon heikkenemisenä ja lisääntyneinä poissaoloina.

Kansainvälisissä tutkimuksissa on tunnistettu ammattialoja, joiden työntekijöillä on kohonnut riski rahapeliongelmiin: vuorotyötä tekevät, yli 100 päivää vuodessa työnsä puolesta matkustavat, vaaran elementtejä sisältävät ammatit, rahan kanssa työskentelevät, rahapeliin parissa työskentelevät ja kuljetusalan työntekijät. Riskitekijöi-

tä voivat olla myös mahdollisuus pelata työajalla sekä pelaamisen liittyminen työpaikan sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Suuret pelivelat altistavat rikoksille

Peliriippuvainen saattaa syyllistyä rikollisiin tekoihin rahoittaakseen pelaamistaan. Esimerkiksi rahapeliongelman hoitoon erikoistuneen Peliklinikan verkkoterapiaohjelman asiakkaista 36 prosenttia vastasi varastaneensa tai huijanneensa itselleen rahaa perheenjäseneltään tai muilta henkilöiltä.

Erityisesti suuret velat ajavat pelaajan rikolliseen toimintaan. Suomessa yleisin rahapelaamiseen liittyvä rikosnimeke on maksupetos. Tyypillisimmin rahapelaamiseen liittyvä rikos tapahtuu verkossa esimerkiksi luottokorttien väärinkäytöksinä nettipeleissä. Ilmoituksen poliisille tekevät yleensä pelaajan läheiset tai työnantaja.

Väärinkäytöksen taustalla vaikuttavat ahneutta useammin taloudellinen ahdinko ja paine, väärinkäytöksen teolle otolliset tilannetekijät ja järkeily. Rahapeliriippuvainen selittää väärinkäytöksen itselleen usein lainana, jonka hän maksaa takaisin voitettuaan. Rikokset ovat oire rahapeliriippuvuudesta, jonka kehittyminen on yleensä kestänyt pitkään. Taustalla ei ole tarkoituksellinen rikollinen toiminta, vaan yritys päästä eroon taloudellisista ongelmista.

Väärinkäytös vaikuttaa työpaikan toimintakykyyn

EHYT ry:n selvityksen mukaan rahapelaamiseen liittyvien väärinkäytöstapausten taustalla on tavallisimmin yksittäinen henkilö. Kyse on usein tarkastusalan ammattilaisen uralla havaituista yksittäisistä väärinkäytöstapauksista. Väärinkäytös tai epäily siitä tulee tavallisimmin ilmi työka- vereiden tai työnantajan havainnosta, sisäisessä tarkastuksessa tai ilmiintokanavan kautta.

Valtaosassa yrityksistä toimintakyky ei ole raha- pelaamiseen liittyvän väärinkäytöksen vuoksi uhattuna, mutta noin neljäsosassa tapauksista toimintakyky on vaarantunut. Tavallisimmin vää- rinkäytöksen tekijä irtisanotaan. Myös työnkuva voi muuttua tai asema työpaikalla olla uhattuna. Muita seurauksia voivat olla perintätoimet, ri- kosilmoitus, tutkintapyyntö tai oikeuslaitoksen määräämä rangaistus. Väärinkäytös voidaan myös sovittaa työpaikan sisäisenä asiana.

Eettisiä periaatteita tarvitaan

Vuonna 2015 pohdimme Sisäiset tarkastajat ry:n eettisen toimikunnan puheenjohtaja Kari Storckoviuksen kanssa väärinkäytösten ehkäisyä. Väärinkäytösten torjuminen kuuluu eettisiin peri- aatteisiin, ja myös niiden selvittämisessä on nou- datettava eettisiä periaatteita. Teon motiivin ollessa rahapelaaminen, olisi organisaatiossa selvitettävä sitä kohtaavat riskit ja sen valvon- taympäristön kehittäminen varmistamalla samal- la kyseisen työntekijän hyvinvointi. Henkilön irti- sanominen saattaa olla helppo ratkaisu organi- saation kannalta, mutta mahdollisesta peliriippu- vuudesta kärsivä työntekijä pitäisi myös ohjata asianmukaiseen hoitoon.

Haittojen ehkäiseminen työpaikalla

Työpaikalla on rajalliset mahdollisuudet tehdä rahapelaamiseen liittyvää ehkäisevää työtä. On-

gelmallinen rahapelaaminen olisi kuitenkin tarvit- taessa hyvä ottaa puheeksi työpaikoilla, sillä vää- rinkäytökset tulevat kyselytutkimuksen mukaan tavallisimmin ilmi työkavereiden tai työnantajan kautta. Rahapelihaittojen ehkäiseminen voisi olla kirjattuna esimerkiksi työpaikan päihdeohjel- maan.

Vähäinen valvonta ja vaaralliset työyh- distelmät

Selvityksessä kuvatuissa esimerkkipäätöksis- tä tapauksissa korostuvat etenkin vähäinen valvonta ja vaaralliset työyhdistelmät. Kyseessä on usein organisaatio, jossa taloushallinto on hoidettu pienin henkilöresurssein. Kavalluksen tehneet henkilöt ovat avaintyöntekijöitä, päälliköitä tai järjestelmäosaajia.

Noin puolet selvitykseen vastanneista näkee, että rahapelaamiseen liittyvät väärinkäytökset olisi voitu ehkäistä yrityksissä olemassa olevien raken- teiden puitteissa tai niitä kehittämällä. Avoin keskustelukuluttuuri, riittävä valvonta ja vaarallisten työyhdistelmien välttäminen ehkäisevät ra- hapeliongelmista aiheutuvia väärinkäytöksiä työ- paikoilla.

Salla Karjalainen, projektiasiantuntija, EHYT ry